

ФІНАНСУВАННЯ ВИБОРЧОЇ АГІТАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА СХЕМА

М.О. Соболю,

студент 4 курсу юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Питання фінансування виборчих кампаній стає дедалі більш актуальним і важливим в сучасному політичному житті. Зокрема, типовою для українського суспільства стала думка про те, що перемогу на виборах здобуває той, хто має (а точніше – вклав у кампанію) більше грошей. Справді, як правило, саме “грошовиті” кандидати та партії мають кращі можливості щодо закупівлі рекламних послуг, найму кваліфікованого персоналу та й, зрештою, щодо задіяння “брудних” методів політичної боротьби. Саме тому фінансовий аспект будь-яких виборів останнім часом став об’єктом особливо пильної уваги законодавців та контролюючих органів більшості демократичних держав світу.

Як зазначає відомий дослідник М. Пінто-Душинський, суть “фінансової проблеми” виборів найчастіше вбачається у наступному:

політичні кампанії по всьому світу стають дедалі дорожчими;

зростання витрат на проведення агітаційних заходів відбулося, переважно, завдяки поширенню телебачення;

отримання достатньої кількості “чесних грошей”, особливо за допомогою членських внесків, є неможливим для більшості кандидатів та партій;

у світовій практиці сфера політики дедалі більше спирається на окремих заможних осіб, які можуть дозволити собі оплатити витрати на проведення власної виборчої кампанії; на пожертви компаній (фірм); на нелегальні готівкові кошти або навіть на приховані іноземні надходження;

існуюча сьогодні практика фінансування виборчих кампаній сприяє корумпованості політиків, оскільки останнім після свого обрання доводиться “розраховуватися” з тими, хто фінансував їхні кампанії.

В законодавстві європейських країн були вироблені чіткі підходи і стандарти фінансування політичних партій і виборчих кампаній, що призвело до контрольованості виборчого процесу та відносного вирівнювання сил учасників виборчих перегонів. Відповідно такі стандарти були закріплені у наступних документах: 1) резолюція Ради Європи про фінансову прозорість політичних партій та їх демократичне функціонування на регіональному рівні (2000); 2) Рекомендація Ради Європи щодо фінансування політичних партій (2001); 3) Рекомендація Комітету Міністрів про спільні правила проти корупції у фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній; 4) Правила щодо фінансування політичних партій (прийняті Венеціанською Комісією на 46-му засіданні в 2001 році); 5) Висновки Третьої Європейської конференції спеціалізованих служб по боротьбі з корупцією щодо торгівлі впливами та незаконного фінансування політичних партій.

Ці та інші нормативні акти містили ряд положень, які є принциповими в законодавстві більшості європейських країн. Зокрема до таких положень варто віднести: встановлення обмежень видатків на виборчі кампанії, що спрямовуються на запобігання надлишковому фінансуванню; впровадження обліку всіх прямих і опосередкованих видатків на виборчі кампанії; встановлення чітких санкцій за порушення фінансування виборчих кампаній; запровадження обліку фінансування юридичними особами, встановлення

заборони на фінансування юридичними особами, які є постачальниками товарів для державних потреб або які контролюються державою, впровадження незалежного моніторингу фінансування виборчих кампаній.

Проте, на жаль, можемо константувати той факт, що національне законодавство не відповідає вимогам, які застосовуються в Європі щодо фінансування виборчих кампаній.

Так українське законодавство не стимулює скорочення витрат на виборчі кампанії, а навпаки вони стають дедалі дорожчими (зокрема, порівнюючи парламентські виборчі кампанії 2006 та 2007 років, за статистичними даними можемо сказати, що партії, які потрапили до парламенту в 2007 році витратили в 1,5-9 разів коштів більше, ніж в 2006 році).

Залишається відкритою проблема непрозорого надходження та розтрат засобів на вибори з фондів, що породжує потребу у значних витратах на вибори. В свою чергу законодавство не зобов'язує суб'єктів виборчого процесу розкривати інформацію про пожертвувачів. До того ж слід зауважити, що непрозорість надходження і розтрат фондів збережеться до того часу, доки буде відсутній аудит фактичної вартості виборчих кампаній.

Наслідками непрозорості руху коштів і засобів фондів виступають: відсутність відомості про осіб, які фінансують партії і блоки (як легально, так і нелегально), відсутність даних про реальну вартість кампаній.

Українським законодавством поняття “внесок” охоплюється лише фінансова допомога, що не може в повній мірі відобразити значення цього поняття.

Порушення фінансування виборчої кампанії не в усіх випадках тягнуть відповідальність, а в деяких випадках розмір санкцій не відповідає ступеню небезпеки такого діяння. Наприклад, відповідальність за перевищення витрат на парламентських виборах складається з винесення попередження суб'єкту-учаснику.

В Україні громадськість не має достатньої можливості доступу до звітності про надходження і використання коштів з виборчих фондів. До цього ж слід додати про відсутність незалежного моніторингу фінансування виборів.

Європейськими країнами було вироблено механізми запобігання зростанню витрат на виборах. До таких механізмів відносять: обмеження розмірів виборчих фондів (встановили Велика Британія, Франція, Бельгія, Греція, Іспанія, Словаччина, Італія, Польща, Угорщина та інші) і обмеження чи заборона політичної реклами на радіо та телебаченні під час виборчої кампанії (таким шляхом пішли Бельгія, Велика Британія, Швейцарія, Франція, Чехія, Норвегія, Данія та інші). Вважаємо, що такий механізм доцільно застосовувати в національному законодавстві.

З метою підвищення прозорості фінансування виборчих кампаній в Україні, на нашу думку, слід встановити законодавчі обмеження витрат на вибори (обмеження політичної реклами, розмірів фондів). На політичні партії і блоки варто покласти обов'язок розкриття у фінансових звітах інформації про “донорів”.

Для розповсюдження інформації до виборців про рух коштів політичних сил під час виборчої кампанії слід зобов'язати ЦВК оприлюднювати такі фінансові звіти в ЗМІ. З метою виявлення правопорушень в сфері обігу коштів фондів потрібно впровадити незалежний аудит видатків суб'єктів виборчого процесу на фінансування.